

Norges plass i Britisk politikk 1939–1949

Francois Kersaudy

**Vi stoler på England 1939–
1949
Cappelen 1991
375 s.**

To år etter *Kappløpet om Norge* foreligger nå Francois Kersaudys bok om forholdet mellom Storbritannia og Norge i det dramatiske og handlingsmettede tiåret fra annen verdenskrigs begynnelse til den norske NATO-tilslutningen i 1949. På denne måten markerer Kersaudy seg som en av de ytterst få utenlandske historikere som har vist spesiell interesse for norske forhold.

Selv om boken skal omhandle hele perioden fra 1939 til 1949, så ligger hovedvekten av Kersaudys fremstilling på årene 1940–45. Valget av tidsperiode fører til at kontinuitetsaspektet ved norsk sikkerhetspolitikk til viss grad fortreges av den åpenlyse revurdering som fant sted som følge av Norges deltakelse i krigsalliansen.

Emnet for Kersaudys bok denne gang er både utviklingen av britisk, og tildels alliert, Norges-politikk, men særlig London-regjeringens holdning til Storbritannia og dens omlegging av offisiell norsk sikkerhetspolitikk. Vi er aldri i tvil om at Vestmaktene Norges-politikk alltid var en funksjon av deres nære krigspolitikk, og at det i denne prosessen ble gitt liten plass for norske nasjonale interesser.

Med dette emnevalget har forfatteren søkt å ta i ett av de mest sentrale og stridte temaer i moderne norsk utenriks- og forsvarspolitisk historie nemlig Norges forhold til nøytralitet vs. stormaktsgarantier, enten implisitt eller traktatfestet. Allerede bokens tittel *Vi stoler på England*, som er et sitat fra Gunnar Knudsen, viser at Norges nære forhold til England ikke utelukkende var et resultat av krigsalliansen.

Som vi nå har vent oss til skriver Kersaudy levende og innsiktsfullt om sitt emne. Han har benyttet en imponerende mengde arkivmateriale fra alle involverte land. Dog må det understrekes at han ikke bringer til torgs vesentlige informasjoner som fagmiljøet ikke har kjent til. Kersaudys særmerke er etter denne anmelders oppfatning hans solide

grep om den internasjonale «setting», kombinert med fortellerens sans for opplysende og interessante detaljer og anekdoter. Dermed kan hans fremstilling ofte virke noe mer aktørorientert enn det norsk faghistorie er. Aktørorienteringen kan imidlertid lett føre ham på avveier. Som eksempel kan nevnes den vekt han legger på aktører som kong Håkon og utenriksminister Trygve Lie.

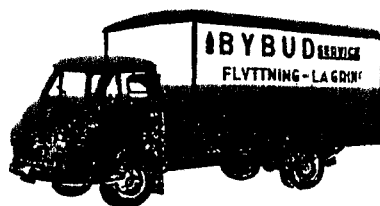
Kong Håkon må ganske sikkert ha spilt en viktig rolle i norsk utenrikspolitikk; som rådgiver, døråpner og aktivist for norske interesser. Mye tyder på at fremtidige arkeologer vil finne en jengrodd sti mellom Victoria Terrasse og Slottet, trakkert opp av de første norske utenriksministre som nettopp trengte gode råd eller en som var i stand til å opprette de rette kontakter. Kongens innflytelse var trolig på sitt høyeste i årene før 1918. Men jeg tror ikke kongen noen gang spilte en avgjørende rolle da viktige beslutninger ble truffet. I den sammenheng kan det være nyttig å minne om hva utenriksråd Sir Charles Hardinge rapporterte til sin sjef Edward Grey under forhandlingene om integritetstraktaten i 1907. Fridtjof Nansen hadde forsøkt å presse britene ved å henviser til at kongens stilling ellers ville bli svekket. Charles Hardinge slo klart fast at følelsene overfor en av kongens svigersønner aldri fikk dominere britisk

utenrikspolitikk, som utelukkende var dirigert av politiske interesser.

Når det gjelder hans behandling av Trygve Lie, forekommer det meg at Kersaudy overvurderer Lie som sikkerhetspolitisk tenker, og undervurderer hans «think-tank», Arne Ording og Arnold Ræstad. Særlig Ræstad kan sies å ha vært «Atlantist» i sin orientering mange år før Trygve Lie overhodet hadde hørt om begrepet. Hans posthumt utgitte *Europe and the Atlantic World* fra 1953 er i så måte en god illustrasjon. Dette er naturligvis ikke til forkleins for Trygve Lie som talsmann for og forsvaret av norske interesser.

Kersaudy hevder i forordet at mens «det i Norge finnes mange bøker om forholdene Norge-Tyskland, Norge-Sovjetunionen, Norge-De forente stater, finnes det nesten ingenting om forholdet Norge-Storbritannia.» Jeg er i tvil om hvilke bøker han henviser til som eksempelvis skulle dekke forholdet Norge-Tyskland bedre enn det Olav Ristes verk om London-regjeringa dekker det norsk-britiske. Ulike sider ved forholdet mellom Norge og Storbritannia er langt fra utforsket i norsk historiografi, blant annet i flere avhandlinger og hovedoppgaver som ikke er nevnt i Kersaudys bibliografi. Når dette er sagt er det riktig at det ikke er skrevet noen samlet fremstilling av forholdet Norge-Storbritannia. Her er Kersaudy en pioner, men han burde ha utvidet tidsperspektivet for sin analyse dersom den skulle bli tilfredsstillende.

Dette med tidsperspektivet bringer oss over til en annen svakhet ved selve Kersaudys oppfattelse av forholdet mellom Norge og Storbritannia. Innledningsvis siterer han den svenske diplomaten Gunnar Hagglöf som i 1928 fremholdt at i den grad britene hadde interesse av Norge, så var det på grunn av laksefisket. For store deler av mellomkrigstiden er dette et stykke på vei riktig. Men dersom man skal fatte det særegne ved forholdet Norge-Storbritannia må man etter mitt syn utvide tidsperspektivet betraktelig. Det var aldri interessen for laksefiske som lå bak den fransk-britiske garantien av Sverige-Norge gjennom Novembertraktaten fra Krimkrigens dager. Like

**STAVANGER FLYTTEBYRÅ
A/s BYBUD-SERVICE**

Dusevikveien 21 - 4007 Stavanger
Tlf. 04/53 04 75 - 52 32 75
etter kl. 16: 04/53 57 05

FLYTTING - LAGRING
PAKKING
PIANOTRANSPORT

utføres av fagfolk
Inn- og utland

lite som det var laksefiske sekretæren i Imperiets Forsvarskomitee, marineoffiseren Charles Ottley, hadde i tankene da han analyserte unionsoppløsningens sjømilitære konsekvenser i 1905. Går vi et par år lenger frem i tid fremholdt Admiralitetets operative sjef, First Sea Lord John Fisher at ved en konflikt med Tyskland ville britene selvfølgelig skaffe seg en base i Norge, fortrinnsvis Kristiansand. Det er ingen grunn til å anta at han i realiteten ønsket å forsvare lavadelens fluefiske i Lerdalselva eller Rauma. Et studie av britisk Norgespolitikk under første verdenskrig vil heller ikke gi fluefisket noen fremtredende plass.

Jeg skal ikke trekke «lakseperspektivet» lenger, men heller antyde at Kersaudy ved å ta utgangspunkt i den svenske diplomaten, står i fare for å ikke få tak det som konstituerer britenes interesse for Norge. Det er nok riktig at man i britisk politikk og samfunnsliv vil ha vanskeligheter med å etterspore noen stor interesse for Norge. Derimot kan man helt fra 1850-årene finne til dels en betydelig interesse innenfor de statsorganer som steller med strategiske og sikkerhetspolitiske spørsmål. Av dette følger at interessen nådde et lavmål på slutten av 1920-tallet, mens den manglende interessen på slutten av 1930-tallet kanskje kan forklares med de tilløpene til selvbedrag som presidenten i Navy League, lord Lloyd of Dolobran ga uttrykk for i en artikkel i Tidens Tegn i 1939; «Storbritannias veldige makt» både økonomisk og sjømilitært var så bunnsolid at britene fullstendig behersket sitt nærområde.

Et viktig poeng med valget av tidsperspektiv bør derfor understrekes. Ved å velge årene fra 1939 til 1949 har Kersaudy funnet en periode i norsk historie hvor de spørsmål han drøfter kan se ut til å bevege seg fra en ytterkant til den andre. Jeg tenker her på utenriksminister Halvdan Kohts nøytralitetspolitikk i 1939 og innmeldingen i NATO ti år senere. Hadde tidsperspektivet vært videre ville Kersaudy også ha fanget opp alt det som nyanserer dette bildet av norsk sikkerhetspolitisk historie.

Oversettelsen av denne boken er et kapittel for seg. Språkføringen er generelt god, men det er sjelden å se maken til kaos når det gjelder diplomatiske og militære begreper. Her er noen av datidens mest fremtredende embetsmenn, henholdsvis utenriksråd Alexander Cadogan og vise-utenriksråd Orme Sargent begge blitt til «underssekretærer»;

marinene ledes av generaler og etterretningstjenesten har blitt til «informasjonstjeneste». Listen kunne gjøres atskillig lenger og mer underholdende. Selv ett av de mest sentrale dokumenter i nyere norsk utenrikspolitisk historie «Hovedlinjer i norsk utenrikspolitikk» har blitt feiloversatt til «retningslinjer». Med dette vil jeg imidlertid ikke kritisere oversetteren. Ingen kan forvente at en oversetter skal ha full innsikt i et slikt begrepsapparat. Derimot burde forlaget ha forstått at denne type oversettelse krever en fagkonsulent. Det må

også bemerkes at dårlige oversettelser etterhvert har blitt vanlig innenfor dette fagfeltet.

Alt i alt kan Kersaudys bok anbefales for dem som ønsker en samlet fremstilling av både Norges plass i britisk politikk i årene fra 1939 til 1949 og hvordan norske myndigheter etter 1940 gradvis trakk de lærdommer av 9. april som til slutt resulterte i innmeldelsen i NATO. Kersaudys levende fortellerstil og sans for interessante detaljer gjør at boken bør kunne nå et bredt publikum.

Tom Kristiansen

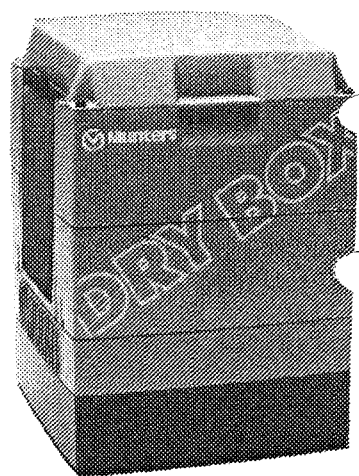
Moderne våpensystemer på lager og i bruk krever kostbart vedlikehold

I Norge er gjennomsnittlig relativ fuktighet (RF) uten-dørs 80 %. Fuktskader og korrosjon oppstår ved RF over 50 %.

Dry Box gir et tørt klima og minsker :

- ☐ Vedlikeholdet
- ☐ Reservedelsforbruket
- ☐ Levetidskostnadene

Dry Box øker materiellberedskapen

50 m³ tørrluft pr. time
440W

POSTBOKS 6052 ETTERSTAD 0601 OSLO 6. TLF.: 02 681900

Alfson og Gunderson AS
INDUSTRIDIVISJONEN